

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Subscription rates table with columns for PEREDPLATA (Prepayment) and SUBSCRIPTION RATES (Subscription rates) for different periods like one year, six months, three months.

Address: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

КРАПКА НАД „І“

Совєтський режим це таке варварство, якого не можна словами описати, ні навіть увянути. Спогади, повісті, чи драми з совєтського пера є тільки слабо відбиткою страшною дійсності.

Тут важливе те, що це говорив президент Злучених Держав, себто президент країни, яка очолює боротьбу вільного світу з тоталітаризмом, диктатурами і терором.

Можна б подумати, що те, що сказав президент Труман про кремлівську тиранію, речі добрі відомі. Це правда, як і правда, що й сам президент знав про все це давніше.

Ювілей вільного слова

Найбільший і найбільш шанований американський щоденник, широко відомий не тільки в цій країні, але й далеко поза її межами, Нью Йорк Таймс, обходив в дні 18-го вересня 100-літній ювілей свого існування.

В американській демократичній системі не треба аж занадто великої відваги, щоб мати і висловлювати свою думку в поодиноких справах.

Усі ці прикмети Н. Й. Таймсу стоять у великій мірі під знаком його почуття відповідальності. В цій газеті немає того, що можна б назвати „качкою“, немає фантазії і спілкот, щонайменше не має в такій мірі, як вони трапляються в деяких інших пресо-вих органах.

В останній часі багато шуму наробила справа співпраці українців в Америці з організацією „Фрі Рошія“.

ступити вразно проти загальному курсу. Не зв'язаний з жадною партією, він міг, як не було хочби в минулорічних виборах, піддержувати республіканського кандидата на один пост і демократичного на другий.

З цих прикмет й впливає його змагання до об'єктивності не тільки в публікації протилежних поглядів, але й у власному становищі до поодиноких справ.

Усі ці прикмети Н. Й. Таймсу стоять у великій мірі під знаком його почуття відповідальності. В цій газеті немає того, що можна б назвати „качкою“.

П. Книжничка.

ЩО TAKE ОРГАНІЗАЦІЯ „FREE RUSSIA FUND“

В останній часі багато шуму наробила справа співпраці українців в Америці з організацією „Фрі Рошія“.

Річ природна, що це все викликало непорозуміння між українським громадянством, яке в загально-громадський інтересі конче треба вивести та усунути. В цій статті ми ста-

дбайливість Н. Й. Таймсу в багатобічній провідці переданих вісток на що, очевидно, може собі в таких розмірах дозволити тільки видавництво, що розпоряджає великим штабом вишкolenих співробітників та відповідними матеріальними засобами.

Всі ці прикмети відповідальності журналістики йдуть в парі, але часто й протирічять собі. Знаходити кожнократно відповідну їм синтезу — це перша передумова успіху, прикладом якого може бути Н. Й. Таймс. Інше діло, що ці великі завдання можна здійснювати тільки на тлі виробленого демократичного суспільства.

Увага, авторитет і вплив, які здобув собі своєю працею Н. Й. Таймс в американському суспільстві, виявилися й в цих голосах, що пролунали з нагоди його столітнього ювілею, починаючи від привітальних телеграм президента Трумана, а на редакційних статтях в інших газетах кінчаючи. Усі вони, хоч як різняться в поглядах на поодинокі справи, признають Н. Й. Таймсові його передову роллю не тільки в американській журналістиці, але й в американській суспільності, як цілості. До тих голосів долучуємося і ми, хоча й не завжди погоджуємось з становищем тої газети зокрема до складних проблем Східної Європи, в яких він не завжди віддавав Україні належну їй увагу, але й не закривав своїх сторінок для перевірки і доказування української правди.

Сто-літній ювілей Н. Й. Таймсу це ювілей вільного і відповідального слова, а з цим і ювілей великого вкладу в загальний прогрес цивілізованого людства.

раємось об'єктивно та з почуттями відповідальності проаналізувати організацію „Фрі Рошія“ та її підстави й власну публікацію „Little Russian“ для ширшої громадці. Така публікація саме появилась під редакцією директора організації „Фрі Рошія“ проф. Джорджа Фішера під заголовком: „Russian Emigre Politics“, edited by George Fischer. Free Russia Fund Inc. New York 1951.

Згадана книжка з'явилася за гроші „Фрі Рошія Фонд“ та виийшла в дуже обмеженій кількості примірників (усього 200), з яких чотири зложено в чотирьох американських бібліотеках: Лайбрей оф Конгрес, Нью Йорк Паблік Лайбрей, Гарвард Юніверситі Лайбрей та в Архіви Гуверна при Стенфорд Юніверситі.

Куди йдуть сателіти?

Літаки, пароплави і нарешті цілі залізничні поїзди з вітками і сателітні країни — такі вістки протомом цього літа вже перестали бути сенсациєю. Ще меншу сенсацию являють собою масові депортації населення з сателітів до СССР, чистки в вищих органах сателітних компартій, урядів і армій, судові комедії над старими і новими дітями, провокативне обризування дипломатичних самостійних зв'язків сателітних країн.

Більшевиків неросійських компартій, цей старий комінтернівський клич, означає звичайне перетворення націонал-комунізмів на п'яту колону Москви під гаслом про комуністичний майбутній рай і розпадовання внутрі національної ворожнечі. Цей процес у сателітних країнах хоч і триває ще далі, але в основному він закінчений.

Совєтська ознака захоплення місцевою більшевизацією партію — п'ятою московською колонною державною ського журналіста Р. Брагі, передрукована з лондонського журналу „Eastern Quarterly“, 1951, і під заголовком „Russian Emigration after Thirty Years' Exile“, далі йде стаття Дж. Фішера „Vlasov and Hitler“ передрукована з „Journal of Modern History“, березень 1951, вкінці стаття зладжена в організації „Фрі Юроп“ під заголовком „Political Trends Among Russian Exiles“.

В додатку з атитулом лаванім „New American Organization for Free Russia“ подана інформація про три американські організації, що працюють на терені Америки в користь „Вільної Росії“, а саме: „Friends of Fighters for Russian Freedom“, очолювана панєю Генри Геллер та панєю І. Толстий; дальше йде задувана часто політична організація „American Committee for Freedom for the Peoples of the U.S.S.R. Inc.“ очолювана Юджіном Лайонсом та вкінці „Free Russia Fund, Inc.“ очолювана Джорджом Кенаном, як президентом та Джорджом Фішером як екскуривним директором. Всі ці три організації борються за „Вільну Росію“. Ціль тої організації, як подано в публікації, така: „Літературно-політичною ціллю є збільшити ужитковий діалог свободного громадянства збігів усіх совєтських національностей через допомогу їх культурним, академічним та допомоговим організаціям в ЗДА“.

Ціль зовсім подібна до цілі другої, давно існуючої, американської організації „Фрі Юроп“, утвореної для такої са-

влadı і утворення „народної демократичної республіки“. Вона супроводиться примусовим переведом усього економічного, соціального і культурного життя сателіта на тоталітаристичні рейки московського штибу. Терор, депортація населення до СССР, чистки в вищих органах сателітних компартій, урядів і армій, судові комедії над старими і новими дітями, провокативне обризування самостійних зв'язків сателітних країн — з другого боку — це головні засоби совєтизації. Провокативні процеси над службовцями американських посольств в Болгарії, Румунії і т. д., засуд Отвіса в Чехії — це зразки того, як Москва забавляє сателіта самостійності в зовнішній політиці.

Совєтизація саме тепер доходить свого вершка і не виключена така можливість, що вона увінчається „проханям“ сателітних „народів“ про прийняття їх до складу СССР. Русифікація і формальне включення в Російську імперію, дуже зручно замасковану „вільним союзом народів“ — СССР, — це фінальна стадія тричленного завойовницького процесу. Тут уже фігурує головне гасло і гасло „старшого російського брата“. Яскравий зразок такої русифікації становить кожна „союзна республіка“ в СССР. Цей шабель найбільш затятий і для більш сателітів — безконечний, бо потребує віків, а не десятиліть.

Часом він кінчається для менших народів цілковитим („до ног“) фізичним знищенням і знесенням з географічної карти. Тут уже не говориться про комунізм, народність і демократію, а просто винищують населення розстрілами і вивозом на Сибір. Часом тільки зривають рангу „союзної“ чи „автономної“ республіки, понижуючи чин від „союзної“ до „автономної“, від автономної — до простого адміністративного району чи області. Конкретні приклади з СССР кожному відомі. Малоросійство в міжнародному значенні цього слова стає в період русифікації офіційною ідеологією і в політиці і в культурі. В СССР цей процес у повному розпалі, надто на Україні, зприти якої цьому ликові цього року помітив уперше цілий світ. В сателітних країнах русифікація відбувається теж, але більш замасковано.

Більшевиків — совєтизація — русифікація хоч і являють собою послідовні етапи завойовання чужих народів, та проте всі три етапи частогото набагато один на один, бо мета їх одна: включення в російську імперію все нових і нових народів та русифікація їх. Москва вміє зразково комбінувати ці три шаблі.

Здається, західні аліанти розуміють цей механізм російсько-більшевизського імперіалізму і географічну необмеженість його апетитів. Коли так, то єдиний логічний висновок — припинити цей жахливий наступ Москви на територіях середньо-європейських та південно-східних сателітів, а потім і східно-європейських. Чи не символічний для цього висновок збіг найбільших совєтських військових маневрів у Сх. Німеччині за участю спільно совєтисованих сателітських армій — з найбільшими маневрами аліантських сил на кордонах Східної Німеччини?

Можливо, що контражанди і контрнатуп країн Алятійського Пакту зупинять здійснення затаєного бажання Москви — формально включити європейські сателіти до складу російської імперії — СССР. Але можливо, що на тлі бунту і відкремлення Тіта та народного резистансу) цей західний контрастус прискорить фінал совєтизації і прихід до стадії прямої русифікації. Може навіть найбільш час дасть відповідь на цю альтернативу. У всіх випадках для України це питання має дуже важливе значення.

Коли в особовій картці з'явилася помітка філон — це не втисне нічого доброго цьому в'язни. За нею може послідувати інша помітка, напр., „немає мір до виповнення“. Тоді людина приречена на смерть. Але зневірлившись в'язень дивиться на все байдуже, мовляв — лише смерть може бути єдиним порятунком. (Продовження буде)

В КРАЇНІ РАБСТВА І СМЕРТІ

Вісімнадцять тисяч в'язнів з початку цього розділу була мова про Управління таборів. Управління табором знаходилася зв кількатисяч кілометрів від Москви, творило суд і розправу над в'язнями на місці. Займаючи площу в кільканадцять тисяч кілометрів, кожне управління розбудовувалося у величезне місто, мало десять-двадцять окремих таборних управлінь, які носили нумерацію, напр., „14 ОЛП Сіблага НКВД“. Окремий „Лагпункт“ мав у свою чергу кільканадцять „колон“, або „командирок“. На колоні, цій нижній клінці таборового управління, скупчувалося від кількох сот до кільканадцять тисяч в'язнів, які мали за завдання працювати на якусь виробничу будівництві, і інші.

День у таборі починається в 5 год. ранку. Дзвін будить в'язнів з їх сну. Хто заспав, того будять дикі вигуки бригадирів, „нарядчика“, „виконувателів“, „дневальних“ та іншої адміністрації табору, головне заняття якої полягало на тому, щоб усі працездатні вийшли до роботи.

Вся ця зряга бігас по бараках з ліхтарями і палицями в руках і немов осякажені пси, вигукують: „Давай! Давай! Давай!“ При чому в таборі все супроводжується страшною і брудною лайкою. В ледве освітлених бараках починається страшна метушня. Всі північає чоловіки поспішають якомога швидше одягатися і зайняти чергу в їдальні. Тут роздають щоденні папки хліба. Суперечки, гомін, лайка.

Це довге і повуре приміщення немов колосний хлів для овець, наскрізь промерзло і шпихає інею висять на стелі і стінах.

Ідальня наповняється паром від зупи. Лунають вигуки: „Міняю баланду на пиріг, баланду на цигарку махорки. (Баланда це відомо тюрмеєна страва) звараєна здебільшого з кислої капуста). Люди йдуть швидко, обпалюючи рота бридкою юшкою з тухлих або солоних риб'ячих голов, або морської йоржа, що має неприємний дух. Видука провадиться з трьох вікон. „Стахановці“ (такі є і в таборі) одержують смачнішу їжу. Їх зупа звараєна не з голою, а з рибю. Іноді раз, або два на місяць їм варять зупу з м'яса. Звичайна назва „м'ясний“ ще не означає, що в страви повинно бути м'ясо. Правда, для стахановців м'ясо відпускається, але його з'їдають при допомозі кухарів чини таборової адміністрації з в'язнів т. зв. „придури“. Вони безсовісно об'їдають і обкрадають ув'язнених. Отже, для стахановців замість м'яса залишаються кістки, на яких вариться зу-

па. Але і це вже розквіт. Цю страву можна їсти. До того ж додається ще пиріжок з житнього борошна з картоплею. На друге — каша. Ударники одержують зупу і кашу, але без пиріжка. Загальний обід видається всім, хто виконав виробничу норму на 100%. Тут видають лише зупу і більш нічого. (Ці норми стосуються 1937 р. У роки війни і післявоєнного часу харчування набагато гірше).

З третього віконця одержують „штрафний пайок“. Його дістають ті, хто не виконав норми до 75%, а також ті, хто відмовився від роботи. Цей сніданок являє собою страшну знущання з людських шлунків: зупа — це брудна, гаряча вода, в якій на дні пливуть одна-дві крупини, або риб'яча луска. На цю їжу не можна дивитися без огиди. Хоча сніданок ще не закінчено, о 6 год. знов гуде дзвін. Це починається „розвід“. В цей час на плячу перед ворітьми збирається вся таборова адміністрація: начальник табору, лікар, виконувателів, виконувателів, десятники, старости бараків. В'язні шикуються по 30-40 чоловіка і під проводом

